

Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskola

AZ ÉPÍTETT KÉPZŐMŰVÉSZET HELYZETSPECIFIKUS VÁLASZAI

A KOSZELLEM MEGHALADÁSÁRA

DLA értekezés tézisei

HÜBLER JÁNOS MIHÁLY

2011

Témavezető: Dr. habil, DLA Jovánovics György

Értekezésem célja az alkotói magatartásomat meghatározó művészeti élményeim elemzése. Építészeti és képzőművészeti alkotások vizsgálatával párhuzamokat és kötődési pontokat jelölök ki. Mindegyik példám esetében meghatározó a beton mint öntött anyag törvényszerűségének tudatos használata. Saját műalkotásaim elemzésére, továbbgondolható és fejleszthető változatokra építem fel a dolgozatomat.

Kérdéseim az ürességet, a hiányt, a hiányteret, a jelentéstelent célozzák meg. Kutatási módszereim a személyes érintettség tapasztalatai, a műalkotások elemzése és a gazdag idegennyelvű szakirodalom feldolgozása voltak.

1. Tézis

Emléket őrző helyeket elemzek a meghonosulás és elidegenítés tekintetében, két szobrász, Rachel Whiteread és Micha Ullman művei kapcsán.

Arra a következtetésre jutok, hogy akkor lehet közösségi a személyes művészet, ha a néző aktív része az emlékműnek és nem csupán a passzív befogadó. A meghonosítás folyamatában magáévá kell tennie a történelmi-társadalmi realitást. Sőt, saját helyét kell felcserélnie: mint a gondolat „fogyasztója” és mint saját emlékeinek előállítója. Így válhat az emlékezet hordozójává.

Az épített képzőművészet kiszélesített lehetőségekkel bíró peremterület, mely a helyszínt a történelmi esemény szintjén helyzetspecifikusan kezeli. Ugyanakkor a hiányzó könyvekkel az ürességet, a látható hiányt, a már nem létezőt teremti meg.

2. Tézis

A helyet adó helyszínek kapcsán Peter Zumthor és Daniel Libeskind építészeti válaszai a hely, mint egy meghatározott funkció betöltésére tett válaszait határozom meg. Mindkét épület üzenetét a hosszú távra berendezett tartós üresség helyének biztosításaként állapítom meg. A két terv - mint a lehetséges két végpont, a szimbólumok használata és a metaforálás tekintetében – elemzésével jelentem ki azt, hogy az építészeti példa nélküli mű is lehet szimbolikus, ha meghatározott tartalmi és téri kontextusba kerül. Ugyanakkor mindkét épület a történelmi tudásra épít, és függ is tőle.

Mindkét épület egyben választ is ad a korszellem kihívásaira, mert Zumthor terve önmaga valóságából indul ki és nem is utal másra, nem csupán saját korába illeszkedik, hanem későbbi korok számára is értelmezhető többletjelentéssel rendelkezik. Libeskind épületének üressége pedig helyfüggő, mely nem szakad el a valóságtól, hiszen a hiány valóságának a helye, ezért nem is utópikus.

3. Tézis

Doktori értekezésem két fejezetében elemzem a betonban elfoglalt helyeket és helyfoglalásokat, és az időtlen helyfoglalás médiumaként határozom meg azt.

Itt arra a következtetésre jutok, hogy aki munkájának kialakításában előtérbe helyezi a beton szerepét, az meggyőződésből teszi, mert előítéletektől mentesen felismeri és értékeli az anyag összetételének eredményeit.

Ahogy az undor, úgy a művek is a fejünkben jönnek létre. Nem az taszít, ami látható, hanem a kijelentés, amiben hinnünk kell. A kihívásokkal teli és elképzelhető legmasszívabb anyag zárt teste a nézőt úgymond felszólítja és provokálja, hogy gondoljon bele és képzeljen el olyasmit, amitől a tárgy közvetlenül megfosztja. Kiköveteli saját képzelőerőnket,

érzelmeinket az időtlen jelennel kapcsolatban. A betonba fulladt sikoly - az elevenen bebetonozás háborzongató motívuma által - megmarad időtlen fenyegetésnek és figyelemfelkeltésnek. Ahogy a sikoly, úgy a radioaktív anyag jelenléte is figyelmet kelt.

A betonba kötés monumentális felfogása a folytonosság, mely kizárólag a hely hosszan fenntartható zártságából és létezésének elfelejtéséből keletkezik. Az építészet ősi vágyát testesíti meg: időtálló, tartós, hasznos és célszerű.

Mindkét befalazás esetében a jelenlét nem látható, érzékeink feletti tapasztalat. Hatásukat hosszú távon akkor is kifejtik, ha nem is veszünk róluk tudomást.

4. Tézis

Doktori értekezésemben a könyvekről kijelentem, hogy a könyvnyomtatás feltalálása mindent megváltoztat, a nyomtatott sajtó elpusztítja az építészetet.

Itt állapítom meg azt, hogy a könyv mint az írás hordozója, evakuált emlékezet és biztonságba helyezett tudás. A könyv használata és a könyvtár, a gyűjtemény megközelítésein keresztül jutok el arra a következtetésre, hogy mindenfajta használat már önmagában is károsítja a könyvnek. Használhatatlanná vált könyvek és fölös példányok leselejtezése, mind a cirkulációból kivonás legjellemzőbb formája, és a könyvtári készletek mindennapi pusztítása. Megszokássá vált észrevétlen rutin ez, melyet az ezért felelős szakszemélyzet végez el.

5. Tézis

Az *emlékállítás elpusztítás által* című fejezetben, a *“Konkrétum”* című mű létrejöttének kapcsán megállapítom a *genius loci*-t, ami biztosította a munka megszületését.

Meghatározom a helyszín - mint a fizikai környezet meghatározó szerepet - építészeti adottságainak kulcsfontosságú szerepét.

Az épület belső térszerkezete okán realizálódott az alkotás végleges formája, a bebetonozott könyv-mező. Megközelítésemben a könyveket főként alapanyagként - mint a helyre jellemző „tipikus építőanyag” – tárgyalom, valamint levezetem az adekvát „kötőanyag”, a beton szerepét is.

Alkotói módszerem tapasztalatainak alkalmazásával olyan térbeli megoldást határozok meg, ami az építészet és a szobrászat közötti határterületen helyezkedik el.

Itt vezetem be a látszat-beton kifejezést, a helyzetspecifikus betonminőséget.

6. Tézis

A *Léptékváltás* című fejezetben, a *Növekedési strukturák, az anyag metamorfózisai* című doktori mestermunkám elemzésében meghatározom azt az igazán létező szintézist, mely az építés és a könyvek között, valamint az építészet és képzőművészet között, továbbá építészek és képzőművészek között jött létre.

Kijelentem, hogy a létrejött alkotás szobor, mely létrejöttének körülményeit meghatározta az egyszeri és konkrét történelmi esemény, a könyvek betonba öntése.

Arra a következtetésre jutok, miszerint önmagának látszólag ellentmondó az építészet jelenléte, hiszen nem helyhez kötött a mű. Abban az értelemben helyspecifikus, hogy megidézi létrejöttének helyhez kötött, építészeti vonatkozásait.

7. Tézis

Az *Emlékezés elhagyás által* című fejezetemben a könyvek kivonásának a lehetőségét fejtem ki a *„Felhasznált irodalom”* című munkáim kapcsán.

Itt azt állapítom meg a könyvekkel kapcsolatban, hogy kezdetben sorsuk beteljesülése a pusztulás volt, majd az egyértelmű megőrzésük. A megőrzés szimbolikus, mert nem az általuk képviselt eszme vagy információ miatt „élték” túl a könyvek a megsemmisítés aktusát. A könyvek egykori helyére utalok a szobrokban.

A könyvek helyei – mint a megidézett múlt – és információnk hiányossága, érzéseink megformálhatatlansága egyetemes.

A könyvek hiánya magában hordoz minden lehetőséget és mert időn kívüli, ezért végtelen is.